SVĚT

NEODVISLÝ ČESKÝ DENNÍK V CLEVELANDU.
"The WORLD" Independent Bohemian Daily Newspaper
Neodvislý český denník věnovaný zájmům českého lidu v Americe.

Vydavatelé
Tiskařská a Vydavatelská Společnost "SVĚT"
Inkorporovaná.

"SVĚT" — "THE WORLD"

Independent Bohemian Daily Newspaper published daily except Sunday by the SVĚT PRINTING & PUBLISHING CO. (INC.)

Entered as second class matter March 20, 1911 at the post office at Cleveland, Ohio, under the act of March 3, 1872.

Zasílá se pouze na předplatné.
"Svět" s doručkou do domu 12c týdně, kolektován roznášeči každou sobotu.
Jednotlivá čísla 2 centy.

PŘEDPLATNÉ:
V hranicích městských posílá se pouze na

předplatné ročně	$6.00
předplatné na půl roku	$3.00
předplatné na čtvrt roku	$1.50
předplatné na měsíc	.50
Poštou na venek, mimo město, ročně	$4.50
Poštou na venek, mimo město, půlročně	$2.25
Předplatné na venek, mimo město, čtvrtletně	$1.25

Adresujte všecky zásilky:
"SVĚT"
4514-16 Broadway, Cleveland, O.

TELEFON Bell Broadway 970 Cuy. Union 99

30

ČTVRTEK, 3. SRPNA, 1922.

O PRÁVU MRTVÝCH A ŽIVÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ NAŠICH NA SLOVENSKU.

Před nedávnem byl jsem na Slovensku i podivil jsem se, ba cítil jsem se jak z lidského hlediska tak i se zřetele státního uražen, jak jsou někde naše menšiny na Slovensku zanedbávány.

Povím nejprve několik slov o mrtvých příslušnících našich menšin, kteří již za sebe mluviti nemohou, takže jest člověku opravdu líto, pozoruje-li že někteří naši mrtví jsou na tom hůře nežli jiní mrtví, kteří patřívali k většině.

V březnu t. r. byl jsem v Komárně, městě ležícím těsně na hranici mad'arské, na Dunaji. Slováci jsou zde v menšině a ti, kteří mluví slovensky, jsou v menšině ještě větší. Nutno totiž rozlišovati mezi Slováky vůbec a Slováky, kteří též slovensky hovoří. Poněvadž dříve byla zde jazykem panským, tedy i úředním, školním a církevním, mad'arština, musil se Slovák nutiti do mad'arštiny a mnozí bohužel doposud mluví tu raději mad'arsky než slovensky.

Prohlédnuv si město, šel jsem na návštěvu k mrtvým. Hřbitov je ukazovatelem toho, jací jsou lidé živí, pamatujíli, že to, co mají v hlavě a co rukama dovedou, dostali od těch, kteří žili před nim. Vždyť smrti vůbec není, jest jen věčný život, přecházející z jednoho člověka na druhého, a každý z nás jest jenom malým mikroskopickým účastníkem věčného života všelidského.

Zamyšlen kráčel jsem po hřbitově. V rohu spatřil jsem řadu malých dřevěných křížů. Přikročil jsem blíže. Na ploše 30 kroků délky a 24 kroků šířky upraveno 45 rovů, z nichž některé začínají se již rozpadávati. V hlavách většiny z nich stojí obyčejný dřevěný kříž, jenom na dvou jsou mramorové desky. Rovy seskupeny jsou kol velkého, dva a půl metru vysokého kříže a celý tento oddíl hřbitovní je holý, travou nezarostlý; jen na třech jsem pozroval, že ruka dosud milujícího nasázela na ně trochu kvítí. Kříže nesou tabulky s nápisy na př. takovýmto:

†
Karel Frank
* 1898
† 17. VI. 1919
č. 17.

Když jsem se tázal, kdo jest tu pochován, odpověděli mi, že jsou to čeští vojáci, kteří v roce 1919 odráželi nátisk komunistického vzbouření mad'arského.

Dlouho jsem tu stál, uvažuje, jak se naše republika stala samostatnou a silnou tím, že tito a jiní synové její položili za ni svůj život. Politoval jsem, že leží tak daleko od svých rodných míst a proto jsou tak bídně pohřbeni a rovy jejich zanedbány. Nuž, co dělati? To jest již běh lidského života: Mrtvý spí klidně v hrobě a živý stará se o svůj život.

Šel jsem dále po hřbitově. Již z daleka pozoruji veliký společný hrob. Jak jsem shledal, jest 38 kroků dlouhý a 4 a půl široký. Jest ohražen řadou sloupků z betonu, mezi nimiž dole jsou vloženy nízké stěny a nahoře napjat drát, ovinutý květinami a zeleným listím. Uvnitř ohrady upraveno 9 květinových záhonů a postaveno 6 křížů s nápisy. Střední část ohrady jest na jedné straně rozšířena a v části té mezi 4 sloupy stojí velký mramorový pomník s mad'arským nápisem:

1919
Május ho elsején a forradalsmi hareban elesett szákét
névtelen elvtársunk emlékere.

Pomyslil jsem si: Tu jistě pochováni bohatí lidé, vždyť je to nejlepší pomník na hřbitově. I šel jsem se zeptati, kdo tu pohřben, i odpověděli mi, že ti, kteří v r. 1919 v květnu bojovali proti vojákům pochovaným na holém místě dříve popsaném. A co napsáno na pomníku?

Památce našich sto a dvou neznámých soudruhů, kteří
1. května 1919 padli v revolučním boji.

Tu jsem se rozčilil. Zde na hřbitově leží obránci vlasti i jejich vrahové docela klidně druh nedaleko druha. Ale jaký rozdíl! Jedni spí v kamenném rově, pakrytém nádhernými květinami, kdežto druzí nemají ani dřevěného plotu kol svých rovů. Odpoví se mi: Tam ti mají zde své bývalé známé a příbuzné, tito nikoliv. Ale pouze známí a příbuzní nemohli postaviti takovýto pomník, zvlyště když jména jen asi 6 pochovaných jsou známa a ostatní zůstali bezejmennými. Opravdu: Pomník postavila mad'arská strana soc. demokratická. Možno jen říci: Čest straně a lidem, kteří nezapomínají a starají se o pomník těm, kteří umřeli za jejich idee.

Nemohl jsem pak již jíti klidně okolo rovu českých vojínů. Což neměli známých a příbuzných, kteří by se o jejich rovy postarali? Což nemůže tak učinit vlast, kterou tu hájili, nebo aspoň pluky, k nimž patřili? Což nemohla by vláda poskytnouti kámen a cement na pomník a nedovedli by vojíni komárenské posádky pomník postaviti a ozdobiti květinami? Toť opravdu nepřípustné zanedbávání našich menšin na Slovensku, skutečná hanba!

Ještě jednou byl jsem na hřbitově v Komárně v květnu t. r. Hroby našich vojínů jsou opraveny zaseta tráva a tu a tam zasazena květina. Než také u pomníku soudruhů vše jest opraveno, mezi pomníkem a sloupky táhnou se guirlandy z květin a u sloupků leží 14 velkých věnců. Rozdíl tedy zůstal: V jednom místě pohřbeni chudí, kol jejichž rovů škoda stavěti plot, na druhém bohatí, na něž dosud s pompou se vzpomíná....

Nuž, nechť ted' klidně spí mrtví na hřbitově! A obraťme se k živým v Komárenské župě, k živým příslušníkům našich menšin na Slovensku v pohraničních místech s Mad'arskem!

Pozorval jsem, že slovensky mluví se zde dost málo, ale obrat po převratu jest i tu patrný. Mnozí Slováci, kteří dříve mluvili jen mad'arsky, začínají mluvit i slovensky, vracejí se k své mateřštině.

Slováci jsou tu velmi pobožní, takže kostely — jak se mi zdá — jsou tu stále plny a církev má na lid velký vliv. V Čechách jest ovšem jinak, tam jsem nikdy neviděl tolik mužů v kostelích jako zde. Nyní jsem se dověděl, že v duchovním ohledu jest zdejší lid podřízen mad'arskému arcibiskupovi. Nechtěl jsem tomu věřiti a ptal jsem se několikráte, zda to pravda. Nemohl jsem to pochopiti. Vždyť jest to totéž, jako kdyby školy v pohraničních místech na Slovensku byly podřízeny inspektoru, který by byl příslušníkem Mad'arska a tam i žil, anebo jako kdyby pluky v pohraničních místech měly svá velitelství v Mad'arsku a velitel jejich byl mad'arským příslušníkem. Mému rozumu příčila se tato věc tak, že nemohl jsem pochopiti, že dosud nebyla zrušena. Říkali mi, že se to nedá tak rychle provést, přes to však myslím, že ze státního zřetele, mělo by se tak státi co nejdříve.

Byl jsem v různých místech v kostele, ale všude jsem slyšel jen mad'arštinu, ač je mezi návštěvníky v kostele mnoho Slováků, kteří by jistě rádi poslouchali i slovenské kázání. Situace je nyní takováto: Slováci jsou pobožní, chtějí do kostela choditi, aby však rozuměli kázání a mohli konati jiné úkony náboženské, musejí se učiti mad'arštině. Rovněž mezi úředníky a vojáky českými a slovenskými mohu býti lidé, kteří by rádi chodili do kostela, ale nechodí, poněvadž kněz mluví jen mad'arsky. Důsledkem toho všeho jest, že se zdá, jakoby v československé republice na některých místech byla mad'arština lidu vnucována.

Říkává se, že náboženství nepatří k státním záležitostem. To může býti i pravda, ale v našem případě neběží o věc náboženskou, nýbrž státní. Vždyť není správné, aby v československé republice byli na některých místech Češi a Slováci nuceni učiti se mad'arštině. Ježto dosud je většina Slováků pobožná a nelze ji nutiti, aby pobožná nebyla — tím by se porušovala svoboda vyznání — nutno se postarati o to, aby přišli do pohraničních míst na Slovensku kněží znalí slovenčiny.

V tomto směru nelze slovenské menšiny zanedbávati. Tím však vzniká nová zajímavá otázka: Jak se dostane český nebo slovenský kněz do kostela, podléhá-li právomoci arcibsikupa mad'arského?

Abnormálnost, o níž jsme mluvili, jest tu zcela patrna a nutno tudíž pracovati k rychlému jejímu odstranění. F.A.

Jaroslav Hašek:

ZÁHADY VESMÍRU.

Přišel jsem na oběd do restaurace, kde jsem nikdy nebyl. Všechny stoly byly obsazeny a zbývalo jen místo u stolu vedle pokladny mezi kuchyní a výčepem, za kterým seděla dáma v prostředních letech, v černé hedvábné blůze a v černé sukni. Měla v uších i pod očima veliké kruhy a s neobyčejně těžkým melancholickým výrazem snažila se vidličkou vytáhnout na talíř morek z hovězí kosti.

Posadil jsem se naproti ní a poznamenal jsem, že v pravěku rozbíjeli kosti kamennými sekyrkami, aby se dostali na morek. Neodpověděla hezkou chvíli, až když byla celá vidlička zkřivena, odložila s povzdechem kost, podívala se na mne smutnýma očima a otázala se: "Vy jste, mně se zdá, něco říkal?"

"Udělal jsem nějakou poznámku," odpověděl jsem, ale to nestojí za řeč."

"Pane vrchní," zavolala do výčepu, "pojďte sem. "Poslyšte, pane vrchní, neříkala jsem vám, že sem naproti mně, kde sedí ten pán, si nikdo nesmí sednouti?"

"Já jsem si nevšiml, paní chéfová," skromně odpověděl pan vrchní, "ten pán si ještě ničeho neobjednal. My jsme ho vůbec nepozorovali, on je zde ponejprv."

"Milý příteli," řekl jsem, vy jste to vzal za špatný konec, neboť restaurace se stálými hostmi vyniká jen tehdy, když si právě všímáme hostů, kteří se tu ponejprv objeví. Ostatně, to je vaší věcí. S mé strany přeji si oběd a pivo. Nechci též vás obtěžovat tím, že byste mi snad musel předložiti jídelní lístek. Jím všechno rád. Co mi přinesete, to sním. Nečiním velkých nároků. Spokojím se třebas zbytky po hostech, které kavalírsky zaplatím. Můj žaludek všechno stráví. Znáte přece podobné přísloví o praseti. Pokud se týče vaší paní chéfové, že sem naproti ní, kde sedí ten pán, totiž já, nikdo nesmí si sednout, to jest věc úplně jasná. Když zde už sedím, každý pochopí, že nemůžeme sedět dva na jedné židli."

"Vy mně nerozumíte," řekla paní chéfová, dívajíc se na mne dál svýma smutnýma očima.

"Jak pak bych nerozuměl," bránil jsem se, "úplně vám rozumím. Pan vrchní by také jistě nedovolil, aby si mně někdo sedl na klín. Představte si, jak by mně i tomu, který by mně seděl na klíně, bylo obtížno jíst z dvou talířů polévku. Jeden by druhému kapal na kalhoty. A kdybychom měli manipulovat vidličkou, mohli bychom si navzájem vypíchnout oči."

"Přineste mně nákyp," povzdechla dáma ve smutku.

Zpozoroval jsem, že odcházející pan vrchní činí na mne zuřivé posuňky, abych šel za ním.

"Dovolte na okamžik," řekl jsem a odešel za panem vrchním, který mne odvedl do chodby ke sklepu a tam mi řekl: "Dovolte pane, já vás neznám, ale prosím vás, abyste zbytečně nerozčiloval paní chéfovou. To je celá tragedie, která se tu odehrála v naší restauraci a jistě byste se nedivil, že nejen paní chéfová, ale i celý personál, já, číšníci, kuchař i kuchařka jsme melancholici a když nás někdo podráždí, že můžeme lehce upadnout v zuřivost. Místo, které vy jste obsadil naproti naší paní chéfové, patřilo jejímu panu manželovi. Tam sedával po kolik let a oni spolu vždy obědvali."

Pan vrchní utřel si ubrouskem oči a pokračoval: "A s nimi tam obědvával pan profesor Koldovský, starý pán v pensi, který býval před léty assistentem na hvězdárně ve Vídni. Po obědě podávala se černá káva a potom, když se uklidilo, celý personál, žili jsme s panem chefem jako jedna rodina, shromáždil se kolem stolu a poslouchali jsme výklady pana profesora o vesmíru. Den za dnem, rok za rokem a kdybyste se dnes zeptal našeho kuchaře..."

"Franz", zvolal pan vrchní vedle do kuchyně na kuchaře, který obracel kotlety, "jak vznikla naše zeměkoule?"

"Bude tomu asi 500 až 600 milionů let, co se naše zeměkoule odmrštila v podobě kruhu od ohromné plynné koule našeho slunce a kruh ten se svraštil v plynnou kouli zemskou," odpověděl kuchař, nedaje se vyrušovat v práci.

"Tak vidíte," pokračoval pan vrchní, "zeptáme se teď na něco naší Mařeny, která my je nádobí. Mařeno, kolik je stálic?"

"Asi 20 milionů."

"Jak je od nás vzdálen Sirius?"

"Sirius je od nás vzdálen asi 4 a půl bilionů mil," odpověděla Mařena, utírajíc talíře.

"Billionů a ne millionů," zlobil se pan vrchní.

"Já řekla billionů."

"Tak to vyslov pořádně a ne jakobys měla rýmu," posměšně se ozval pan vrchní, "nezapomnělas ještě, kolikrát je slunce větší naší zeměkoule?"

"1,260.000krát," odpověděla Mařena.

"Nyní si zavoláme Pepíka," řekl pan vrchní, "vyučil se zde, byl z počátku nechápavý, když jsme ho zavolali, aby dával pozor na to, co vykládá pan profesor Koldovský panu šéfovi a paní šéfové. Dostal od nás všech hezkých pár pohlavků, než si zapamatoval, že Sirius je od nás vzdálen 4 a půl bilionů mil. Ale ještě více vyprasku ho to stálo, než se naučil vysvětlit alespoň tak trochu pojem té číslice. Až jednoho dne, když jsme ho všichni vzali na paškál, rozsvítilo se mu v hlavě, že, abychom si učinili o té číslici představu, musíme vzít za příklad, že člověk, jenž čítá 700 tepů za minutu, musil by dosáhnout stáří 130.000 let aby si napočítal 4 a půl billionů tepů. Dnes zná vesmír dokonale a loni o dovolené fotografoval na Petříně sluneční skvrny. Pepíku, pojď sem!"

Přišel hubený, vytáhlý mladý muž, který na otázku pana vrchního, která stálice je mezi soustavami největší, odpověděl:

"Mezi soustavami stálic je největší Alcyone, která je vzdálena asi 680 bilionů mil od naší zeměkoule a pravděpodobně větší 117,000.000krát našeho slunce."

"Vysvětli blíže pánovi tu vzdálenost," pobízel ho pan vrchní.

Mladý muž se na mne opovržlivě usmál: "Pah, to je přece úplně jednoduché: Světlo z Alcyone, pohybující se rychlostí 42.000 mil za hodinu, potřebuje k nám 527 let."

"537 let a 16 tisícinu vteřiny," ozval se za námi hlas.

Před námi stála paní šéfová, která zapomněla nákyp.

"Šestnáctou tisícinu vteřiny..." opakovaal tiše a jako stín proplula chodbou k bytu.

"Mně se zdá, že mi hosti u okna utekli," řekl vytáhlý mladý muž, "musím se podívat."

"Pojďte do kuchyně," vybídnul mne vrchní, 'je tam teple ji a lépe se tam povídá."

"Přesvědčil jste se," mluvil dál, když jsem seděl v kuchyni, "že všichni jsme nezapomenuli na ty výklady pana profesora Koldovského. Objevily se nám nové světy. A kdyby ne bylo té tragedie... Ano, pane, nevíte, jak nás bolí ta ztráta našeho pana šéfa i pana profesora Koldovského. Asi před půltřetím rokem prohlásil pan šéf, že se vydá na cestu s panem profesorem na nejvyšší horu africkou Kilimandžaro, aby tam pozoroval průchod jedné neznámé planety prstenem Saturna. Neradi jsme se s ním loučili. Před osmi měsíci obdržela naše paní šéfová pozvání na anglické vyslanectví, zde jí předložili dvě divadelní kukátka, v nichž poznala naše paní šéfová, že jsou to ony dvě, které si vzal náš pan šéf s panem profesorem na cestu, aby pozoroval onu neznámou planetu. Na otázku naší paní šéfové, kde se nalézají majitelé divadelních kukátek, řekl anglický vyslanec: "Gratuluji mylady, sežrání. Známá jména. Pomník na nábřeží." A ukázal jí též výstřižky z anglických novin o celé události."

Vrchní číšník utřel si oči a dvě slzy kuchařovy zasyčely v roztopeném sádle.

"Čekáme však přece pana šéfa," zavzlykal pan vrchní, "víme, že nepřijde, ale jeho místo střežíme. To místo, kde obědvávali s panem profesorem a paní šéfovou."

Panovalo opět ticho, při kterém mně bylo nevolno. Chtěl jsem se poroučet, ale pan vrchní mne nepustil a pevně držel na židli.

Mluvilo se o záhadách vesmíru a kuchař odhadoval teplotu zeměkoule na 100.000 st. Celsia s nějakým zlomkem.

"Kdybychom se dostali do hloubky 66 km, přivítal by nás žár 2500 st. C," tvrdil naproti tomu pan vrchní, drže mne za knoflík u kabátu, takže mi bylo opravdu horko.

Abych se odtud přece jen dostal, prohodil jsem ledabyle:

"Jestli pak víte, že jsou ještě dnes takoví nevědomci, kteří tvrdí, že je země kulatá, kteří to tvrdí i při vší dnešní znalosti vesmíru."

Kuchař pustil vařečku, kterou míchal sádlo a pan vrchní odskočil ode mne na tři kroky.

"A jaká má být?"

"Pánové," řekl jsem, "jsem starý námořník, třikrát jsem objel celou zeměkouli a nikdy jsem nepozoroval, že by země byla kulatá, pořád samá rovina."

Kuchař popadl nůž, když jsem vyrazil ze dveří a hnal se za mnou.

Za rohem skočil jsem do průjezdu a viděl jsem, jak kuchař s nožem v ruce řítí se dál do ulice, křiče: "Země je kulatá, zabte ho!". (H. L.)

POLICISTA S MNOHA DIPLOMY.

William D. Haislip, policista v devátém precinktu ve Washingtoně, získal diplom bakaláře práv, mistra práv a mistra patentního práva od Národní university a rovněž diplomy od Virginské techniky a Georgetown právnické školy. Haislip byl důstojníkem ve válečném lod'stvu během války.

ZŮSTANE V CLEVELANDĚ

Dr. Albert F. Snell
ze Snellova soukromého sanatoře v Cincinnati, O.

Vzhledem k velkému počtu pacientů, kterým nebylo možno setkati se s Dr. Snellem za poslední jeho návštěvy, zůstane týž ve své clevelandské úřadovně čís. 80 Public Square až do pondělí dne 7. srpna.

SEDM DNÍ DÉLE.
Úřední hodiny: Od 9 hod. dop. do 7. večerní.

KÁLAL

Jediný český výhradní optik v Clevelandu. Praktický a spolehlivý.

Cenp uspokojí každého.
Úřaduje od 9 h. ráno do 8 več
Ve středu jen do 12 h. v pol.
4939 Broadway. Č. Nár. Síň

MIKEŠ

Úplné zásoby diamantů, hodinek, stříbrného náčiní, broušeného skla, atd. Cenp mírné. Veškeré zboží zaručeno. Praktický klenotník a hodinář.
4939 BROADWAY
v České Nár. Síni

VYTÁPĚNÍ DOMŮ JE NAŠE SPECIALITA.
Máte-li nějaké nesnáze s vaším vytápěním, sdělte nám to.
THE MILLER PLUMBING & HEATING CO.
Plumbařství a vytápění horkou vodou a párou.
4746 BROADWAY.
Broad 161-W Union 194-W

VÁŠ MAJETEK
Chcete-li Váš majetek prodat, vyměnit neb koupit nový, posloužíme Vám v každém případě.
Kupujem a prodáváme první a druhé dlužní úpisy (mortgage). Pojišťujeme ve všech případech.
THE CLEVELAND HOME INVESTMENT CO.
5415 BROADWAY.
Geo. Piwonka, pokladník.
Louis Tacl, pozem. jednatel.
Union 1161 Broad 260

B. J. RUMPLÍK
pohrobnický ústav a invalidní služba
5335 DOLLOFF RD.
Automobily ku všem příležitostem.
Tel. Union 881-W
Broadway 372.